

כישורי- חיים

תכנית ליבה לכיתה ג

מותאם לממ"ד

שיעור מס' 1

**התוכנית הותאמה לממ"ד ע"י
מרים רביבו, הניה פישמן והרב איתן לוי**

מפגש מס' 1 - פתיחה - ה"אני", פנים וחוץ

כִּי הָאָדָם יִרְאֶה לְעֵינָיו וְהוּא יִרְאֶה לְלִבּוֹ (שמואל א טז)

שלומית כהן-אסיף בשירה "גוף"¹, מדמה את האדם לבית שיש בו פנים וחוץ. לבית, שקוראים לו "גוף", יש חוץ והוא הפנים: "הפרצוף הוא שלט / הלשון - מפתח / הפה הוא דלת / הנחיריים - ארובות / העיניים - חלונות", באמצעותם מתאפשרת תנועה מהחוץ פנימה ומבפנים החוצה. אך על מנת לדעת באמת מה קורה בפנים צריך האדם להסכים לספר בעצמו על הדברים שקורים ב"תוך הבית". תנאי הכרחי להכרת האדם את עצמו הוא היכולת שלו להיות פתוח להתנסויותיו, לרגשותיו ולמחשבותיו. יכולת מצדו לשתף בהם את האחר תהיה לו לעזר רב. שיר זה משמש גירוי טוב ליצירת חוזה לשיעור כישורי חיים.

חומרים:

- דף ועליו השיר "גוף"
- דפים לכתיבה
- צבעים
- מעטפות וקופסאות קרטון

מהלך

1. המורה תקרא את השיר בקול רם.
2. בכיתה תיערך שיחה על השאלה: לכל אדם עולם פנימי משלו, מהו כולל? או מה יש בנו שיכול לאפשר לנו להכיר את עצמנו?
3. על מנת להמחיש את הרעיון של פנים וחוץ, מומלץ לפנות לעולמו היצירתי של הילד ולהלביש את הרעיון בצבע ובצורה.

לצורך פעילות זו הילדים ישתמשו בקופסת קרטון, במעטפות, בדפים ובצבעים. כל אחד יעצב מהקופסה שהביא בית, המסמל את הגוף. הפיאות החיצוניות של הקופסה יסמלו את החוץ. הילדים יציירו עליהן, לפי בחירתם, הבעות פנים שונות, מעשים שונים, תחביבים, התנהגויות שונות ועוד. את הדברים הנמצאים ב"תוך הבית" ואינם גלויים למביט מבחוץ, כמו: רגשות, מחשבות, תחושות וחלומות, הם "יכניסו" לקופסה. באופן סמלי נציע להם להשתמש במעטפות לייצוג הדברים האלה. כל מעטפה תיוחד למשהו אחד ש"נמצא בגופנו". לדוגמה: מעטפה לרגשות, מעטפה למחשבות, מעטפה לסודות, מעטפה לזיכרונות וכד'. כל מעטפה תעוצב בצבע שונה ובצורה שונה. תלמידים שירצו, יוכלו להכניס למעטפות פתקים שונים ולרשום עליהם מילים, משפטים וסיפורים שונים הקשורים לנושאים שהמעטפות מייצגות.

4. שיחה:

- למה כדאי לי לספר על עצמי?
- מה אני מוכן לספר על עצמי?

¹ שלומית כהן אסיף (1982).

כישורי חיים – תכנית ליבה לכיתה ג' מותאם לממ"ד – שיעור מס' 1

- מה אני מסכים שכל אחד ידע עלי?
- מה חשוב לי ללמוד על עצמי ומדוע?
- למי כדאי לספר ולמי לא כדאי לספר?
- מה לומדים ממה שמישהו קרוב מספר על עצמו?

חשוב להדגיש בשיחה, שהילד והילדה הם ה"אדונים לבית שלהם", רק הם יחליטו מתי לפתוח את הבית, את מי להכניס, לאילו מקומות בביתם הם יובילו אחרים, ומהם המקומות שאליהם אין כניסה לאחר. אין לאיש רשות להיכנס אל "הבית" שהוא ה"העצמי" מבלי שתינתן לו הרשות. לפרטיותם של הילדים יש ערך ויש לכבד אותה. תפקידנו לשכנע אותם, ש"בבית הפתוח" מרצון נעים יותר לגור מאשר ב"בית סגור". מי שרוצה להכיר טוב יותר את עצמו עליו לאפשר לאחרים "להיכנס לביתו", להכיר אותו, וגם להיענות להזמנה להיכנס ל"בתיהם" של אחרים ולהכיר אותם מבפנים.

"דְּאָגָה בְּלֵב אִישׁ יִשְׁחַנְהָ" (משלי יב כה) ישיחנה לאחרים שמא ישיאוהו עצה. (יומא עה. ורש"י)

כדי שנוכל לדבר על עצמנו בכיתה, דרושים כללים ברורים שיאפשרו לנו לערוך שיחות על מה שאנחנו חושבים, מרגישים, על מה שקורה לנו במצבים שונים.

- אילו כללים אתם מציעים שנקבע בכיתה לשיעורי כישורי חיים?
- כיצד יכולים כללים אלה ליצור אווירה מתאימה לשיחות בכיתה?

דוגמאות לחוקים שייכללו בחוזה לשיעורי כישורי חיים:

רבי אליעזר אומר יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך (אבות פרק ב משנה י)
רבי אלעזר המודעי אומר... המלבין פני חברו ברבים... אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא: (אבות פרק ג משנה יא)

- הקשבה זה לזה מבלי להתפרץ לדברי האחר.
- דיבור על-פי תור, על-ידי הצבעה וכד'.
ג. בחירה אישית - מתי להשתתף בסבב ומתי לא.
- קבלת דברי האחר כפי שהם, ללא התייחסות מזלזלת וללא ביקורת.
- מתן יחס של כבוד זה לזה ושמירת הפרטיות של כל ילד וילדה.

שבעה דברים בגולם ושבעה בחכם: חכם... אינו נכנס לתוך דברי חבירו (אבות פרק ה משנה ז)

את חוקי החוזה שייקבעו בדיון הכיתתי, ואת המקורות, ירשמו המורים על גבי בריסטול, ויתלו אותו במקום בולט בכיתה.
במהלך השיעורים יבדקו התלמידים את מידת הצלחתם בשמירה על החוקים – אילו חוקים התקשו לכבד ומדוע, וכיצד ניתן להבא לשפר את השמירה על החוקים. ניתן לפתח דיון על הצורך ליישם את החוקים גם מחוץ לכיתה, בהרחבה למפגשים בין אישיים נוספים – בבית, בקהילה, בתנועת הנוער וכו'. ניתן גם לדון על סיבות שמונעות יישום הכללים.

גוף

הַאֲנָשִׁים אֵינָם שְׁקוּפִים,

בְּבֵית שְׁקוּרָאִים לוֹ גוֹף

הֵם גָּרִים.

הַפְּרָצוֹף הוּא שְׁלֵט

הַלְשׁוֹן מִפְתַּח.

הַפֶּה הוּא דָלֶת

הַנְּחִירִים – אַ רֶבֶת

הַעֵינַיִם – חִלּוֹנוֹת

וְהַחִיּוֹד עַל הַפְּנִים

הוּא תְמוֹנָה לְקִשׁוּט.

וְקִשָּׁה לְדַעַת מֵה קוֹרָה בְּפְנִים

אִם לֹא מְסַפְּרִים

עַל הַבַּיִת בּוֹ גָרִים

ניתן לתת שיעורי בית – להמשיך את השיר, להוסיף מספר שורות.

דיון על הבחירה – דברים שלא יכנסו (איסורי אכילה, סכנות) ודברים שלא יצאו (סודות, שמירת הלשון). תפקיד "השומר"